

راز درمانگری منوچهری^۱

سوسن نظری^۱

^۱ کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول، خوزستان، ایران

چکیده

به نظر می‌رسد که امروزه انسان‌ها بیش از هر چیز دیگری به محبت و توجه نیازمندند. تنهایی انسان عصر حاضر به یکی از مشکلات و معضلات اساسی وی تبدیل شده است و این تنهایی بسیاری از بیماری‌های روانی همانند: استرس، افسردگی و غیره را برای انسان امروزی در پی دارد. همین عامل سبب شده است که روان‌درمانگران به دنبال شیوه‌ی مناسبی برای درمان بیماری‌های روانی باشند. یکی از روش‌های مورد استفاده روان‌درمانگران شعردرمانی است. شعردرمانی یکی از انواع روش‌های هنردرمانی بوده که برای رفع تنش و آرام‌بخشی در درمان بیماری‌های روانی و حتی گاهی به عنوان پیشگیری از بیماری‌های روانی استفاده می‌شده است. از آنجایی که در پاره‌ای از مسائل نتایج حاصل از درمان توسط این روش رضایت بخش بوده است. بنابراین در این پژوهش سعی شده است با توجه به علاقه و ارادت ایرانیان به ادبیات و شعر با خوانشی نو در دیوان اشعار منوچهری ابیات مناسب با شعردرمانی را یافته و در اختیار روان‌درمانگران قرار داده و از طریق این شاعر طبیعت‌گرا شادمانی و شادابی را به ایرانیان ادب دوست بازگرداند.

واژه‌های کلیدی: منوچهری، شعردرمانی، اشعار، درمان‌گران، شادی.

^۱ داوری و گزینش توسط کنگره بین المللی زبان و ادبیات مشهد

۱- مقدمه

به نظر می‌رسد یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های انسان عصر حاضر تنهایی بیش از حد او است. اگر چه امروزه با پیشرفت تکنولوژی و گسترش شبکه‌های اجتماعی راه‌های ارتباطی افراد با یکدیگر افزایش یافته‌اند اما متأسفانه هیچ‌یک نتوانسته‌اند تنهایی انسان امروزی را برطرف کنند و روز به روز انسان‌ها تنهاتر شده و آسیب‌های روانی ناشی از این خلأ در آنان جدی‌تر شده‌است. بیماری‌های روانی مانند: افسردگی و استرس و اضطراب انسان عصر حاضر به قدری شدیداست که درمان‌گران به دنبال روش‌هایی مؤثر برای کاهش این بیماری‌های روانی می‌گردند.

با توجه به اینکه هنردرمانی یکی از روش‌های خلاق درمان بیماری‌های روانی است و شامل تأثردرمانی، شعردرمانی، موسیقی-درمانی و غیره است. روان‌درمان‌گران در سال‌های اخیر به دنبال استفاده از روش شعردرمانی در جلسات درمان می‌باشند. بنابراین با توجه به علاقه‌ی شدید ایرانیان به ادبیات و به ویژه سرودن و خواندن شعر در محافل و گردهمایی‌های مختلف، به طوری که گاهی شاهد خواندن اشعار بر بالین بیماران می‌باشیم. در این پژوهش سعی شده‌است با جست‌وجو در دیوان اشعار منوچهری‌دامغانی و با خوانشی نو به رموز و اسرارِ درمانی اشعار وی پی برده و با بیان آن‌ها توجه روان‌درمان‌گران را به منابع غنی ادبیات فارسی جلب نمود.

۱-۲- پیشینه تحقیق

تا کنون پژوهشی درباره‌ی بررسی راز درمان‌گری منوچهری انجام نشده است. اما به طور جداگانه پژوهش‌هایی در زمینه شعردرمانی صورت گرفته است.

۱-۳- پرسش

آیا می‌توان از اشعار منوچهری در شعردرمانی بهره جست؟

۱-۴- فرضیه‌ها

اشعار، اثر آرامش بخشی بر روی روان انسان دارند. علاقه‌ی منوچهری به طبیعت و توصیف‌های بکر وی سبب شور و شادمانی مخاطب می‌شود.

۱-۵- اهداف پژوهش

استفاده از ادبیات و به ویژه اشعار شاعران ایرانی در روان‌درمانی‌ها افزایش همکاری بین رشته‌ای در درمان بیماری‌های روانی جلب توجه روان‌درمان‌گران ایرانی به روش شعردرمانی شناسایی اثر آرامش‌بخش بودن اشعار

۱-۶- جنبه‌ی نو بودن پژوهش

با توجه به علاقه و ارادت ویژه ایرانیان به سرودن و خواندن شعر از یک طرف و طبیعت زیبایی که منوچهری در دیوان اشعارش پیش چشم خواننده می‌گشاید و شادی را برای وی به ارمغان می‌آورد می‌توان امیدوار بود که استفاده از اشعار وی در شعردرمانی سبب بهبود سریع‌تر بیماران گردد.

۲- شعردرمانی

شعردرمانی یکی از روش‌های رفع تنش‌های روانی برای بیماران و حتی غیربیماران می‌باشد. «کلمه درمانی برای اولین بار در درمان شناسی یونان به کار رفته است و به معنی بهبود بخشیدن بیماری‌ها از طریق درگیری بیمار با یک هنر گویا و بیانگر مثل شعرخوانی، آواز خواندن، رقص (همراه با موسیقی با کلام) و تئاتر و ... است. از گذشته‌های دور شفا بخشی از طریق هنر رایج بوده و یکی از قدیمیترین و پرکاربردترین این هنرها شعر درمانی است. شعر درمانی گونه‌ای از کلمه درمانی است که در آن بیمار از طریق خواندن شعر و یا آفرینش آن، به صورت فردی یا گروهی به درمان بیماری خود می‌پردازد» (پارسایی، ۱۳۹۰). بنابراین با توجه به مطالب گفته شده می‌توان بیان کرد که فرد با سرودن و خواندن اشعار به یک آرامش روانی دست می‌یابد. زیرا تمام آن چه سبب آزار وی شده است را از طریق کلمات بروز داده و تخلیه هیجانی می‌شود. «به اعتقاد فروید بهترین مکانیزم دفاعی که شخص با کمک آن می‌تواند در برابر اضطراب از خود دفاع کند و برای گروه اجتماعی هم مفید واقع شود والایش است که عبارت است از سرکوب کردن مساله اضطراب آور از طریق جایگزین کردن هدفی اجتماعی یا فرهنگی که این هدف والایش یافته به صورت آشکار در دستاوردهای فرهنگی خلاق مثل نقاشی، موسیقی و ادبیات جلوه‌گر می‌شود» (پارسایی، ۱۳۹۰).

با توجه به آن چه گفته شد و نیز فرهنگ غنی ایران در زمینه‌ی اشعار زیبا و دل‌نشین که گویی شاعران سخن از دل مردم گفته‌اند، به نظر می‌رسد استفاده از اشعار شاعران به ویژه اشعار منوچهری می‌تواند گزینه‌ی مناسبی برای جلسات درمانی و به آرامش رسیدن بیماران باشد.

۳- انتخاب اشعار

انتخاب شعر از جمله عواملی است که درمان‌گر باید حداکثر دقت را درمورد آن داشته باشد. در ذیل به برخی از این عوامل اشاره می‌شود:

- اشعار انتخابی باید با وضع روانی بیمار یا مراجع هماهنگی داشته باشند.
- در انتخاب اشعار، ارزش درمانی آن‌ها مهم‌تر از ارزش ادبی است.
- استفاده از اشعاری که فرد را به ابراز احساسات تشویق می‌کنند. مانند:
راست گویند که ایــــــن قصه و این نادره چیست وانکه آبستنتان کرد بـــــــگویند که کیست
(منوچهری دامغانی، بی‌تا)
- استفاده از شعرهایی که توجه فرد را به طبیعت جلب کنند. مانند:
نـــــــو بهار آمد و آورد گل و یـــــــاسمنا باغ همـــــــچون تبت و راغ بسان عـــــــدنا
(منوچهری دامغانی، بی‌تا)
- در شعرهای انتخاب شده واژه‌هایی مانند: آرامش، صلح، دوستی، زندگی و غیره مشاهده شود. مانند:
تـــــــندی و صفرای بخت خواجه یک ساعت بود ساعتی دیگر، به صلـــــــح و آشتی مـــــــبدا کند
(منوچهری دامغانی، بی‌تا)

۴- اسرار درمان‌گری منوچهری

به نظر می‌رسد با خوانشی نو در دیوان اشعار منوچهری دامغانی می‌توان به عواملی دست یافت که می‌توانند بر خواننده ایرانی اثرگذار بوده و برای جلسات شعردرمانی مناسب باشند. تلفیقی از این عوامل یعنی افکار و باورهای منوچهری، موسیقی اشعار، توصیف‌های پویا از طبیعت و غیره همگی سبب شده‌اند تا اشعار منوچهری بتواند به درمان‌گران در جلسات شعردرمانی یاری رسانده و سبب بهبود سریع‌تر بیماران روانی گردد. در ذیل به برخی از این عوامل مؤثر بر روی مخاطب ایرانی اشاره می‌کنیم:

۴-۱- افکار

با توجه به این که «شعر برگردان زندگی روزمره است و بسیاری از افکار و سنن را در خود انعکاس داده است. بنابراین شعر هر شاعر که از ضمیر وی سرچشمه می‌گیرد بیانگر اوضاع و روابط اجتماعی روزگار وی است» (نجفی‌مشکول، ۱۳۹۲). بنابراین می‌توان گفت یکی از علل تأثیرگذاری اشعار، هم‌سویی خواننده ایرانی با افکار و آداب و سنت‌های شاعر است و اشعار منوچهری این حس مشترک را القاء می‌کنند. مانند: بیت زیر که از نوروز و جشن و شروع دوباره زندگی سخن گفته است که برای ایرانیان بسیار مهم و دلنشین است.

آمدت نوروز و آمد جشن نوروزی فـــــــراز
کامگار! کار گـــــــیتی تازه از سر گیر بـــــــاز
(منوچهری دامغانی، بی‌تا)

۴-۲- امید

هر چند منوچهری بیت زیر را در مدح سلطان مسعود غزنوی سروده است. اما چیزی که اهمیت دارد و در شعردرمانی می‌تواند سودمند واقع شود وجود امیدواری و خوش‌بینی به آینده است که به ظرافت به آن اشاره شده است.

امـــــــید آنکه خواند، روزی مـــــــلک دو بیتم
بختم شود مساعد، روزم شـــــــود بـــــــهاری
(منوچهری دامغانی، بی‌تا)

۴-۳- باورها

باورها و اعتقادات منوچهری را به روشنی می‌توان در سرتاسر دیوان اشعارش مشاهده کرد. همان باورهایی که ریشه در ناخودآگاه قوم ایرانی دارند و می‌توان گفت چیزی که سبب هم‌صدایی و هم‌سویی خواننده‌ی ایرانی با شاعر می‌شود همین باورها و اعتقادات مشترک است.

منوچهری معتقد است که باید سخن نیکو گفت و برای بقیه مردم خیر و نیکی خواست و این موضوع در بیت زیر به وضوح مشاهده می‌شود. بدیهی است که این طرز فکر می‌تواند برای انسان امروزی بسیار مفید واقع شود و از بسیاری از مشکلات روانی وی پیشگیری کند.

مـــــــی‌گیر و عطا ورز و نـــــــکو گوی و نکو خواه
اینست کـــــــریمی و طریـــــــق ادب ایـــــــنست
(منوچهری دامغانی، بی‌تا)

یا در بیت دیگری بیان می‌کند که باید از جور و ستم و نافرمانی دوری کرد و از ریا و دورویی و ظاهرسازی پاک بود.

دور از فـــــــجور و فسق و بری از ریـــــــا و زور
شسته رســـــــوم زرق و نـــــــبشته دو نیم وی
(منوچهری دامغانی، بی‌تا)

۴-۴- پند و اندرز

یکی دیگر از عواملی که می‌تواند بر روی خواننده اشعار منوچهری اثرگذار باشد پند و اندرزهای گاه و بی‌گاهی است که در برخی از ابیات بیان می‌کند. مانند:

یکـــــــی سخنت بگویم گر از رهـــــــی شنوی
یکـــــــی رهنم بنمایم اگر بـــــــدان بروی
(منوچهری دامغانی، بی‌تا)

۴-۵- تغزل

وجود تغزل‌های زیبا در قصاید منوچهری یکی دیگر از عوامل تأثیرگذار بر خواننده اشعار می‌باشد. بدیهی است «تغزل‌های پردامنه و زیبایی که منوچهری در آغاز اشعار ستایشی آورده است، شعر او را طراوت بخشیده و رنگ و بویی دلفریب به

آن می‌دهد. تغزل‌های منوچهری مضامین محدودی چون وصف طبیعت، می، معشوق و در برخی موارد جشن‌ها دارند. طبیعت خوشگذران و روح عشرت دوست منوچهری سبب شده است تا بیش از دیگران به توصیف مناظر زیبای بهار و مجالس شرابخواری و توصیف شراب و معشوق بپردازد. تغزل‌های منوچهری دارای تصاویری محرک، فعال و پر جنب و جوش هستند و روح شادی و طرب بر آن‌ها حاکم است» (امامی و همکاران، ۱۳۹۲). بنابراین با توجه به مطالب گفته شده ابیات این تغزل‌ها می‌توانند در جلسات شعردرمانی استفاده شوند.

هــــنــگام بهارست و جهان چون بــــت فرخار
خیز ای بــــت فرخار، بیار آن گل بی خــــار
(منوچهری دامغانی، بی تا)

۴-۶- تلمیح

منوچهری در اشعارش از تصویرهایی استفاده می‌کند که اشاره به داستان و حکایتی دارند و بیشتر این حکایت‌ها ریشه‌ی اسلامی و دینی دارند و با توجه به دل‌بستگی ویژه‌ی ایرانیان به اسلام این اشعار می‌توانند بر روی مخاطب ایرانی اثرگذار باشند. در بیت زیر منوچهری اشاره‌ای زیبا به جریان تاریخی کربلا دارد.

قــــمــــری هزار نوحه کند بر ســــمــــر چنار
چــــون اهل شیعـه بر ســــمــــر اصحاب نینوا
(منوچهری دامغانی، بی تا)

۴-۷- خصوصیات سبک خراسانی

به نظر می‌رسد یکی از عواملی که می‌تواند بر روی خواننده اثرگذار باشد و اشعار منوچهری را برای جلسات شعردرمانی مناسب جلوه دهد ویژگی‌های سبک خراسانی است که در کنار سبک شخصی منوچهری می‌تواند مفید واقع شود. «زبان شعری این دوره ساده و طبیعی و دور از دشواری و پیچیدگی است. سادگی و روانی اشعار این دوره به حدی است که برای خواننده به راحتی قابل فهم است و نیازمند تفسیر و توضیح نمی‌باشد» (نوروزی، ۱۳۸۹). با توجه به آن چه گفته شد خواننده می‌تواند با اشعار منوچهری به راحتی ارتباط برقرار کند و از طریق اشعار به بیان احساسات درونی خویش بپردازد. از طرفی ویژگی فکری نیز «روحیه حماسی و اعتقاد به تساهل و شاد باشی» (شمیسا، ۱۳۷۴) که در شاعران این دوره وجود دارد می‌تواند در خواننده نوعی عزت نفس و انبساط و نشاط روحی ایجاد کند.

به پیــــمــــروز و بهر روزی، همــــی ز ی با دل افروزی
به دولت‌های ملک انگیز و بخت آویز اخترها
(منوچهری دامغانی، بی تا)

۴-۸- داستان‌واره

از عوامل ماندگاری و جذابیت اشعار منوچهری می‌توان به اشعاری اشاره کرد که توصیفات روایی دارند. «منوچهری برخی از توصیفات خود را به گونه‌ای داستان‌واره خلق می‌کند. او در این نوع توصیفات با ابیات موقوف‌المعانی، می‌کوشد عنصر مورد توصیف خود را محور آن داستان قرار داده، با گشتن حول آن محور به هدف نهایی خود که توصیف جزئی و همه جانبه است دست بیابد» (امامی و همکاران، ۱۳۹۲). همان‌طور که مشاهده می‌شود در ابیات زیر منوچهری با ظرافت و مهارت خاص خویش جشن سده را داستان‌وار توصیف می‌کند. وی اظهار می‌دارد که سپاه نوروز قصد حمله به لشکر زمستان را دارد و همان‌طور که در جنگ‌ها، قبل از سپاه اصلی، طلایه‌داران سپاه اعزام می‌شوند، جشن سده هم پیشاپیش نوروز بر زمستان یورش آورده است.

بــــمــــر لشکر زمستان نــــوروز نــــامدار
وینــــک بیامده‌ست به پنجاه روز پــــیش
ز اول به چنــــد روز بیــــاید طلایه‌دار
کرده‌ست رای تاخــــرتن و قصــــد کارزار
جــــشن سده، طلایه نــــوروز و نــــوبهار
(منوچهری دامغانی، بی تا)

۴-۹-رنگ

عنصر رنگ به کار برده شده در اشعار علاوه بر این که تا حدودی به شخصیت و روحیه شاعر اشاره می‌کند می‌تواند بر روی خواننده اشعار نیز اثرگذار باشد. با توجه به این که «رنگ سبز نشانه‌ی رویش و زندگی است» (انصاری و همکاران، ۱۳۹۱). بنابراین می‌توان گفت استفاده منوچهری از واژه‌های «بهار و سبزه» در اشعارش سبب شادمانی و انبساط‌خاطر خواننده می‌شود. مانند ابیات زیر:

آمـد بهـار خـرم و آورد خـرمی	وز فر نـوبهار شد آراسته زمـی
خـرم بـود همیشه بدین فـصل آدمی	با بانگ زیـر و بـم بود و قحف در غمـی
بلبـل چو سبزه دید همه گشته مشکـبوی	گاهـی سرود گوی شد و گاه شعرخـوان

(منوچهری دامغانی، بی‌تا)

۴-۱۰-شادی

به نظر می‌رسد که یکی از عوامل تأثیرگذار بر روی خواننده‌ی اشعار منوچهری و راز جذب مخاطب‌ها وجود شور و شغف و شادمانی است که از خواندن اشعار به مخاطب‌ها انتقال داده می‌شود. «شادی که در اشعار منوچهری بسیار ملموس است، انعکاسی از روحیه‌ی خود او در شور و نشاط جوانی و عشق به زندگی و لذت‌های آن است» (جم‌زاده، ۱۳۹۰). به عنوان مثال: در بیت زیر که منوچهری آن را در مدح سلطان مسعود غزنوی سروده است، به زیبایی بیان می‌کند که همان‌طور که من روزگار خوش و خرم و شادی دارم برای تو نیز خواهان شادمانی هستیم. بیت زیر می‌تواند خواننده را تحت تأثیر قرار دهد و شادی را به او نیز منتقل کند.

چـونانکه من به شادی روزی هـم گذارم

خواهم که تـو به شادی روزی هـم گذاری

(منوچهری دامغانی، بی‌تا)

منوچهری در اشعارش از نو شدن طبیعت و جوانی آن برای ایجاد شادی یاری می‌گیرد. در بیت زیر به وضوح بیان می‌کند که دوباره گیتی خوش و خرم است.

باز جـهان خرم و خـوش یافـتیم

زی سـمن و سـوسن بشتافتیم

(منوچهری دامغانی، بی‌تا)

منوچهری شاعر جوانی است که به اقتضای طبیعت جوانش از غم دوری می‌جوید. «او برخلاف شاعران دیگر شادی‌های حال را با غم احتمالی آینده تباه نمی‌سازد» (مجیدی و شیخه، بی‌تا).

۴-۱۱- فصل بهار

تصویرسازی در بیت زیر خواننده را به یاد شور و نشاط فصل بهار می‌اندازد و این شادی به او نیز منتقل می‌شود. «فصل بهار چون که پس از زمستان سرد و دل‌مرده می‌آید، پیام‌آور شادی است» (دزفولیان و همکار، ۱۳۹۲).

نـو بهار آمـد و آورد گل و یـاسمن

باغ هـمـچون تبت و راغ بسان عـدنا

(منوچهری دامغانی، بی‌تا)

۴-۱۲- موسیقی اشعار

یکی از ویژگی‌های دیوان منوچهری که خواننده را با خود همراه می‌کند موسیقی آن است. در ذیل به برخی از این عوامل اشاره می‌شود:

۴-۱۲-۱- وزن

از عناصر ساخت اشعار می‌توان به وزن اشاره نمود. وزن‌ها علاوه بر معنایی که در آن‌ها نهفته است بار عاطفی نیز دارند. بنابراین وزن از عوامل تأثیرگذار بر روی موسیقی شعر به حساب می‌آید. با توجه به این موضوع که «اوزان رقصان و ضربی در اشعار منوچهری فراوان است» (جم‌زاده، ۱۳۹۰). می‌توان نتیجه گرفت که اشعار وی در شعردرمانی مؤثرند.

۴-۱۲-۲- استفاده از کلمات هم‌وزن

منوچهری با استفاده از کلمات و واژه‌های هم‌وزن در اشعارش سبب افزایش موسیقی اشعار شده است. مانند:
در مجلس احرار سه چیزست و فزون به
وان هر سه شرابست و ربابست و کبابست
(منوچهری دامغانی، بی‌تا)

۴-۱۲-۴- ترکیب صامت‌ها و مصوت‌ها

ترکیب صامت‌ها و مصوت‌ها از دیگر عناصر تأثیرگذار بر موسیقی اشعار منوچهری است. در بیت زیر تکرار مصوت‌های «آ، ای» و صامت‌های «خ، ز» موسیقی دلنشینی ایجاد کرده است. مانند:
خیزید و خز آرید که هـنگام خزانست
بساد خنک از جـانب خوارزم وزانست
(منوچهری دامغانی، بی‌تا)

۴-۱۳- آواز طبیعت

با تأملی در دیوان منوچهری پی می‌بریم که توصیف‌های وی از طبیعت فقط تصویری پویا در ذهن خواننده ایجاد نمی‌کند بلکه موسیقی موجود در طبیعت را نیز تداعی می‌کند. در حقیقت دیوان وی مجموعه‌ای صوتی- تصویری است. همین موضوع اثر موسیقی اشعار و آرامش‌بخشی آن‌ها را افزایش می‌دهد. مانند:
بـلبـلکان با نشاط، قـمـریکان با خروش
در دهن لالـه مشک، در دهن نحل نـوش
(منوچهری دامغانی، بی‌تا)

۴-۱۴- نوروژ

ابیاتی از دیوان اشعار منوچهری که درباره نوروژ و تهنیت و شادباش گفتن آن می‌باشند، می‌توانند شادمانی را به خواننده منتقل کنند. زیرا واژه نوروژ برای خواننده تداعی ایام و خاطرات خوشی می‌باشد که همراه با نو شدن فصل، زندگی جریان جدیدی می‌یابد. بنابراین این اشعار می‌توانند در شعردرمانی مؤثر باشند.

آمـد نـوروژ هم از بامـداد
آمـدندش فرخـ و فرخنده بـاد
(منوچهری دامغانی، بی‌تا)

نوروژ فرخ آمـد و نغز آمـد و هژیر
با طالع مـبارک و با کـوکب منیر
(منوچهری دامغانی، بی‌تا)

۴-۱۵- وصف طبیعت

یکی از عوامل تأثیرگذاری اشعار منوچهری بر روی مخاطب توصیف‌های زیبا و دلنشینی است که وی از طبیعت دارد. «منوچهری دوران جوانی‌اش را در شمال ایران سپری نمود. محیط زیبای این ناحیه، عشق به طبیعت را به او القاء کرد که تأثیر آن در وصف‌های وی از طبیعت کاملاً آشکار است» (میرزایی جابری و ابن‌الرسول، ۲۰۱۲). شاید زندگی در دل طبیعت وی را به

یکی از بزرگترین شعرای طبیعت‌گرای ایران تبدیل کرد. «منوچهری‌دامغانی از بزرگترین شاعران طبیعت‌گرا در ادب پارسی است» (جم‌زاده، ۱۳۹۰). منوچهری بیت زیر را در توصیف فصل خزان و پاییز گفته است. مشاهده می‌شود که این وصف به قدری زیبا و دلنشین است که خواننده ناخودآگاه تصویر پاییز و وزش باد پاییزی را در ذهن خویش تداعی می‌کند.

خیزید و خز آرید که هـنـگام خزانست
بـسـاد خنک از جـانـب خوارزم وزانست
(منوچهری‌دامغانی، بی‌تا)

به نظر می‌رسد جهانی که منوچهری توصیف می‌کند مختص به خود اوست و با دنیایی که دیگران می‌بینند متفاوت است. «دنیایی که در شعر منوچهری تصویر می‌شود از عناصری مانند: رنگ، عطر، موسیقی و زیبایی‌های خیره‌کننده ترکیب یافته است» (مجیدی و شیخه، بی‌تا)

با توجه به مطالب گفته شده منوچهری می‌تواند بین انسان امروزی و طبیعت دوباره آشتی برقرار کند و او را به وسیله‌ی اشعار زیبا و تصاویر پویا و زنده دوباره به دامن طبیعت بازگرداند و این موضوع برای انسان تنهای امروزی آرامش‌بخش است.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

با خوانشی نو در دیوان اشعار منوچهری‌دامغانی به این نکته پی می‌بریم که این شاعر طبیعت‌گرای ایرانی با تصویرهای زیبا و واضحی که از طبیعت در اختیار خواننده قرار می‌دهد سبب تداعی آن‌ها در ذهن مخاطب شده و حس لذت و شادمانی را که شاعر از مشاهده‌ی این تصاویر طبیعی کسب کرده است به خواننده‌ی اشعار خود منتقل می‌کند.

در جای جای دیوان اشعار منوچهری توصیف فصل بهار و سرسبزی و شادابی آن مشاهده می‌شود که این توصیف‌ها پیام‌آور شادی برای خواننده‌ی اشعار می‌باشند زیرا همان‌طور که پس از زمستان مرده در بهار طبیعت جان تازه‌ای می‌گیرد و دوباره زنده می‌شود این طراوت و شادابی به خواننده‌ی اشعار نیز منتقل می‌شود و حتی گاهی خود نو شدن سبب شور و شغف درونی فرد می‌گردد.

عامل دیگری که می‌تواند خواننده‌ی ایرانی را تحت تأثیر قرار دهد باورهای منوچهری است که با ظرافت در اشعارش جای گرفته‌اند. این باورها که ریشه در ناخودآگاه قوم ایرانی دارند سبب هم‌سویی مخاطب با شاعر شده و به قول معروف "سخنی که از دل برآید لاجرم بر دل نشیند".

موسیقی اشعار عامل دیگری در جذب مخاطب ایرانی است. وزن ضربی و رقصان اشعار، استفاده از کلمات هم‌وزن در سرتاسر دیوان اشعار و هم‌چنین ترکیب صامت‌ها و مصوت‌ها و غیره سبب دلنشینی بیشتر اشعار وی شده‌اند.

اشاره به حکایت‌هایی که ریشه‌ی دینی دارند با توجه به اعتقاد قلبی ایرانیان سبب جذابیت بیشتر اشعار منوچهری شده‌اند. در انتها با توجه به مطالب گفته شده، اشعار منوچهری می‌توانند در جلسات شعردرمانی استفاده شوند و سبب آرامش روان و بهبود سریع‌تر بیماران گردند.

منابع

۱. امامی، نصراله؛ تشکری، منوچهر؛ امرایی، آرش. (۱۳۹۲). ساختار قصاید ستایشی در شعر منوچهری، فصلنامه تخصصی سبک‌شناسی نظم و نثر فارسی (بهار ادب)، علمی - پژوهشی، سال ششم، شماره سوم، شماره پیاپی ۲۱، ص ۵۵-۷۵.
۲. انصاری، نرگس؛ صیادانی، علی؛ اسدی، صدیقه. (۱۳۹۱). تحلیل ابعاد معناشناختی رنگ‌ها در مثنوی معنوی، فصل‌نامه دُرّ دری (ادبیات‌غنائی، عرفانی)، گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد، سال اول، شماره سوم، ص ۲۱-۴۰.
۳. پارسایی، نگار. (۱۳۹۰). شعردرمانی، دوماهنامه فرشته‌های کاغذی، سال اول، شماره دوم، ص ۱۶-۱۸.

۴. جباری، مرتضی. (۱۳۹۳). بیماری‌های روانی، روش‌های درمان و نقش شعردرمانی، چاپ اول، تهران، نشر ساوالان.
۵. جم‌زاده، سمیه. (۱۳۹۰). بررسی طبعی توصیف طبیعت در دیوان منوچهری دامغانی و صنوبری، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه ایلام، صفحه ۱۱۹.
۶. دزفولیان، کاظم؛ رشیدی، محمد. (۱۳۹۲). نگاه مولانا به طبیعت در غزلیات شمس تبریزی، کهن‌نامه‌ی ادب پارسی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال چهارم، شماره سوم، ص ۶۳-۸۳.
۷. شمیسا، سیروس. (۱۳۷۴). سبک‌شناسی شعر، چاپ اول، انتشارات فردوس.
۸. مجیدی، حسن؛ شیخه، سامان. (بی‌تا). وصف طبیعت در دیوان ابن رومی و منوچهری (بررسی و مقایسه)، پرنیان سخن، مقاله‌های پنجمین همایش پژوهش‌های زبان و ادبیات فارسی، [www.anjomanfarsi.ir/pdf/pa5/pa5%20\(159\).pdf](http://www.anjomanfarsi.ir/pdf/pa5/pa5%20(159).pdf)
۹. منوچهری دامغانی، ابوالنجم احمد بن قوص بن احمد. (بی‌تا). دیوان اشعار منوچهری دامغانی، ناشر دیجیتالی: مرکز تحقیقات رایانه-ای قائمیه اصفهان، صفحه ۱۱۸، ghbook.ir/u2407259//www.Ghaemiyeh.com
۱۰. میرزائی‌جباری، فهیمه؛ ابن‌الرسول، سیدمحمد رضا. (۲۰۱۲). وصف طبیعت در دیوان طغرای و منوچهری، صفحه ۱۵، clq.iranjournals.ir/article_1247_7f4491213b7773fe24d539e43452fc01.pdf
۱۱. نجفی‌مشکول، فاطمه. (۱۳۹۲). بررسی و تحلیل فولکلور و فرهنگ عامه در شعر سبک خراسانی با تکیه بر شعر فرخی سیستانی، منوچهری و کسای‌مروزی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته زبان و ادبیات فارسی، گرایش محض، دانشگاه محقق اردبیلی، دانشکده ادبیات و زبان‌های خارجی نمین، صفحه ۱۶۸.
۱۲. نوروزی، سمیه. (۱۳۸۹). دنیا و آخرت در اشعار شاعران سبک خراسانی (رودکی، کسای، فرخی، عنصری و منوچهری)، پایان‌نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد، رشته زبان و ادبیات فارسی، وزارت علوم و تحقیقات و فناوری، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی، صفحه ۱۳۹.